

Vrednovanje kao učenje u primarnom obrazovanju

Matijaščić, Ana

Master's thesis / Diplomski rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:739626>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-04-28**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education -
Digital repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA UČITELJSKE STUDIJE

ANA MATIJAŠČIĆ

DIPLOMSKI RAD

VREDNOVANJE KAO UČENJE U
PRIMARNOM OBRAZOVANJU

Zagreb, rujan 2020.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA UČITELJSKE STUDIJE
(Zagreb)

DIPLOMSKI RAD

Ime i prezime pristupnika: Ana Matijaščić

TEMA DIPLOMSKOG RADA: VREDNOVANJE KAO UČENJE U
PRIMARNOM OBRAZOVANJU

Mentor: doc. dr. sc. Višnja Rajić

Zagreb, rujan 2020.

Sadržaj

Sažetak	4
Summary	5
1. UVOD	6
2. Samovrednovanje	7
2.1 Samovrednovanje i uloga samovrednovanja	7
2.1.1 Formativno vrednovanje	8
2.2 Pedagogija uspjeha za sve	12
2.3 Opisno praćenje učenika	13
2.4 Samostalno praćenje i vrednovanje učenika	14
3. Mapa učeničkih radova	14
3.1 Mapa učeničkih radova	14
3.1.1 Prednosti u vrednovanju mape učeničkih radova u nastavi	15
3.1.2 Nedostaci u vrednovanju mape učeničkih radova u nastavi	16
3.1.3 Planiranje mape učeničkih radova	17
3.2 Portfolio kao tradicionalna dopuna praćenja u nastavi te kao alternativni alat praćenja u nastavi	18
3.3 Eporfolio	19
4. Individualizacija vrednovanja i aktivno učenje u nastavi	20
4.1 Motivacija za učenje	20
4.1.1 Razredno-nastavno ozračje i vrednovanje	21
4.2 Individualizacija vrednovanja	22
5. Bilježenje napretka učiteljevog i učenikovog rada kroz samovrednovanje i mapu učeničkih radova	23
5.1 Bilježenje napretka učiteljevog rada kroz samovrednovanje i mapu učeničkih radova	23
5.2 Bilježenje učenikovog napretka kroz samovrednovanje i mapu učeničkih radova	24
6. Učitelji razredne nastave i problemi samovrednovanja u nastavi	25
7. Metodologija istraživanja	26
7.1 Ciljevi istraživanja	26
7.2 Hipoteze istraživanja	26
7.3 Instrument istraživanja	27
7.4 Opis uzorka	28
7.5 Obrada podataka	28
8. Rezultati i rasprava	28

9. ZAKLJUČAK	37
LITERATURA	39
PRILOG 1. Upitnik.....	41

Sažetak

Vrednovanje, provjeravanje, praćenje i ocjenjivanje je neizostavan dio obrazovanja. Vrednovanje je sustavno prikupljanje podatak u procesu učenja i postignutoj razini ostvarenosti odgojno – obrazovnih ishoda, kompetencijama, znanjima, vještinama, sposobnostima, samostalnosti i odgovornosti prema radu u skladu s unaprijed definiranim i prihvaćenim metodama i elementima. Vrednovanje obuhvaća tri pristupa vrednovanju: vrednovanje za učenje, vrednovanje kao učenje i vrednovanje naučenog. Vrednovanje kao učenje ili samovrednovanje podrazumijeva aktivno uključivanje učenika u vrednovanje. Uz samovrednovanje često dolazi mapa učeničkih radova koja prati rad učenika i njegov napredak. Cilj ovog istraživanja je utvrditi mišljenje studenata Učiteljskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu o samovrednovanju i mapi učeničkih radova u primarnom obrazovanju. U istraživanju je sudjelovalo 56 studenata Učiteljskog fakulteta koji su završili 3. , 4. i 5. godinu studija. U rezultatima je pokazano kako su studenti (41,1%) vrlo dobro upoznati terminima samovrednovanje i mapa učeničkih radova. Čak 89,3% studenata smatra kako bi svi predmeti u nastavi trebali biti uključeni proces samovrednovanja. Utvrđena je središnja vrijednost svih godina studija (4, 36) te ona ukazuje kako studenti smatraju da je samovrednovanje i mapa učeničkih radova ključna za napredak učenika.

Ključni pojmovi: *praćenje, vrednovanje, samovrednovanje, mapa učeničkih radova – portfolio, motivacija za učenje, individualizacija ocjenjivanja, pedagogija uspjeha za sve*

Summary

Assessment, examination, monitoring and evaluation are an integral part of education. Assessment is a systematic collection of data in the learning process and the accomplished level of achievement of educational outcomes, competencies, knowledge, skills, abilities and responsibility towards work in accordance with predefined and accepted methods and elements. Assessment encompasses three approaches to assessment: assessment for learning, assessment as learning, assessment of learning. Assessment for learning or self-assessment implies the active involvement of students in assessment. Self-assessment often includes a portfolio, which shows a student's work and progress. This research aims to determine the opinion of students of the Faculty of Teacher Education, University of Zagreb, on self-assessment and portfolios in primary education. The study involved 56 students from the Faculty of Teacher Education who have completed the 3rd, 4th and 5th year of study. The results showed that 41, 1% of students are very familiar with the terms self-assessment and portfolio. Furthermore, 89, 3% of students believe that all school subjects should be included in the self-assessment process. The central tendency of all years of study was 4,36, which indicates that self-assessment and portfolio are considered crucial for student's progress.

Key words: monitoring, assessment, selfassessment, portfolio, motivation to learn, individualization of assessment, the pedagogy of success for all

1. UVOD

Kako bi provođenje samovrednovanja i mape učeničkih radova bilo kvalitetno potrebno je utvrditi koliko su studenti Učiteljskog fakulteta, kao budući učitelji, upoznati s terminologijom te koje su prednosti i nedostaci samovrednovanja i mape učeničkih radova.

Nacionalni okvirni kurikulum utvrđuje vrijednosti, načela, općeobrazovne ciljeve i sadržaje svih aktivnosti i programa, pristupe i načine rada s djecom školske dobi. Također propisuje da nakon svakog odrađene nastavne jedinice učenici trebaju biti uključeni u proces vrednovanja.

Vrednovanje u obrazovanju ima višestruku svrhu: vrednovanje za učenje, vrednovanje kao učenje te vrednovanje naučenog. Rajić (2013) navodi kako vrednovanje u svrhu poboljšanja učenikova učenja podrazumijeva vrednovanje za učenje i vrednovanje i kao učenje. Suvremeni odgojno – obrazovni proces i pedagogija uspjeha za sve osiguravaju aktivno uključivanje učenika u nastavni proces te time se želi pomoći učeniku da shvati koji su ciljevi nastave te da razradi vlastitu strategiju kako bi mogao upravljati svojim učenjem. „ Vrednovanje se s obzirom na uključenost različitih aktera, osim tradicionalnim metodama (ispita i praktične provjere znanja i vještina), može provoditi i metodama samovrednovanja, vrednovanje od strane drugih polaznika i portfoliom “ (Rajić, 2013, str. 119).

Mapa učeničkih radova jedan je od načina samovrednovanja kako učenik može pratiti svoj rad. Ona služi kao posredno i neposredno prikupljanje dokaza o naučenim znanjima i vještinama te učenik uočava što treba popraviti u svome radu kako bi napredovao.

Da bi samovrednovanje bilo uspješno potrebno je postaviti jasne kriterije. Rajić (2017) u svome radu navodi kako dobar definiran sustav vrednovanja omogućuje učiteljima i učenicima najobjektivniji ishod vrednovanja. Kako bi ovaj oblik vrednovanja bio izvediv, treba biti redovno primjenjivan, dati jasne upute učenicima, dati jasnu povratnu informaciju.

Matijević (2004) pojašnjava kako formativno vrednovanje podrazumijeva prikupljanje i interpretiranje podatka o napredovanju učenika. Samovrednovanje je jedan od načina da učenici mogu sami prikupljati podatke o sebi uz pomoć učitelja.

2. Samovrednovanje

2.1 Samovrednovanje i uloga samovrednovanja

Samovrednovanje ili vrednovanje kao učenje, naziv koji je naveden u *Pravilniku o načinima, postupcima i elementima vrednovanja učenika u osnovnoj i srednjoj školi* (2019), podrazumijeva aktivno uključivanje učenika u proces vrednovanja te razvoj učeničkog autonomnog i samoreguliranog pristupa pristupa učenju. Samovrednovanje ne znači prepuštanje učenika samog sebi, kroz takav proces učitelj vodi učenika te na taj način se ostvaruje zajednički rad učitelja i učenika. Da bismo razumjeli sam pojam samovrednovanja, prvo moramo razumjeti što je uopće vrednovanje i povratna informacija i koja je uloga vrednovanja, zašto učitelji prate i vrednuju učenike te na kraju postavlja se pitanje zašto provoditi samovrednovanje u razredu i koja je svrha samovrednovanja.

Vrednovanje u razredu možemo definirati kao prikupljanje, intepretacija i korištenje informacija koje pomažu učiteljima u donošenju odluka kako bi pomogli učenicima poboljšati njihova postignuća u razredu (McMillan, 2014). Postoje četiri komponente koje ispunjavaju razredno vrednovanje, to je zašto vrednujemo, skupljanje informacija, interpretacija tih informacija i kako ćemo te informacije iskoristiti za poboljšanje učenikovih postignuća. McMillan (2014) u svojoj knjizi navodi neke od razloga zašto vrednujemo, neki od njih su: uočavanje učenikovih boljih i slabijih strana u nastavi, promatranje učenikovog napretka, pružanje povratne informacije, motivacija za učenje itd. Skupljanje i interpretacija informacija u vrednovanju najčešće prelazi u ocjenjivanje učenika, formativno ili sumativno. Svaka komponenta vrednovanja u razredu zapravo služi učeniku kao instrukcija, tj. vodilja u daljnjem učenju. Osim pitanja zašto učitelj vrednuje, učitelj mora znati što vrednuje, radi li se o učenikovom postignuću, učenikovom uloženom naporu ili ponašanju ili druge komponente te mora znati kada će vrednovati. U

tradicionalnoj školi uglavnom učitelj provodi vrednovanje praćenjem navedenih aktivnosti, dok u suvremenom pristupu, koji stavlja učenike u središte, učenici sudjelovanjem u svojem obrazovanju razvija samostalnost te ga potiče da sam traži rješenja, međusobno vrednuju vlastita postignuća te donose odluke. Da bismo uspješno proveli samovrednovanje u razredu, formativno vrednovanje je dobar pokazatelj učenicima kako učitelj vrednuje njih, na koje elemente u učenju pazi, ponašanju te ako učitelj i učenik surađuju u nastavi, vrednovanje u bilo kojem obliku je uspješno.

2.1.1 Formativno vrednovanje

Formativno vrednovanje jest prikupljanje i interpretiranje podataka o napredovanju učenika u nastavnom procesu (McMillan, 2014). Takvo vrednovanje ne prikazuje samo dokaze o učeničkom znanju, učenju, već pruža povratnu informaciju koja služi učeniku kao motivacija za daljnje učenje. To je proces u kojem učitelj kontinuirano prikuplja podatke s ciljem da bi definirao ciljeve za učenje te kako bi učenicima omogućio povratnu informaciju o njihovom radu. Svrha je omogućiti učenicima da popune prazninu između onoga što trebaju znati i onoga što već znaju, to jest olakšati im put učenja. Da bi bilo uspješno formativno vrednovanje mora imati proces. Takav proces sastoji se od prikupljanja podataka, obrade podataka, davanje povratne informacije, pokazati učenicima što trebaju poboljšati, koji je sljedeći korak prema uspjehu itd. Važno je učenicima naglasiti da pogreške koje naprave nije loše, već je to put učenja. McMillan (2014) navodi dva tipa formalnog vrednovanja: formalno i neformalno. Formalno formativno vrednovanje podrazumijeva zadaće, testove, kvizove, sve aktivnosti koje su planirane te prate određenu strukturu. Povratna informacija u takvom obliku vrednovanja najčešće dolazi kasnije. U neformalnom formativnom vrednovanju učitelj kontinuirano promatra, ispituje učenika u nastavnom procesu, takvo vrednovanje je spontano, nije planirano te povratna informacija najčešće slijedi odmah nakon učenikove aktivnosti. Neformalno vrednovanje može se provoditi u bilo kojem vremenu tijekom školskog dana. Učitelj može pratiti svakog učenika individualno, može pratiti njihov rad u grupi te rad u razredu.

Sumativno vrednovanje za razliku od formativnog (Matijević, 2002) odnosi se na vrednovanje postignuća na kraju nekog nastavnog ciklusa, da bi se utvrdila efikasnost nastave te da bi se utvrdili rezultati pojedinog sudionika. Za ovako vrednovanje potrebno je planiranje te korištenje tehnika kao što su testovi, skale sudova itd. U tablici se mogu iščitati glavne razlike između formativnog i sumativnog vrednovanja:

Tablica 1: Formativna i sumativna procjena (Burasić, Dadić, Kisovar – Ivanda, 2016, str. 76, 77)

<i>FORMATIVNA PROCJENA (procjena za učenje)</i>	<i>SUMATIVNA PROCJENA (procjena učenog)</i>
Svrha: poboljšanje učenja i postignuća	Svrha: mjerenje ili provjeravanje postignuća
Provodi se za vrijeme učenja – dan po dan, sat po sat	Provodi se s vremena na vrijeme, da bi imali uvid u trenutno stanje
Fokus je na procesu učenja i napretku učenja	Fokus je na produktu učenja
Ogleda se kao sastavni dio procesa poučavanja-učenja	Ogleda se kao nešto odvojeno, aktivnost koja se provodi nakon ciklusa poučavanja-učenja
Suradnički odnos – učitelji i učenici znaju „putanju učenja“, razumiju potrebe učenja i koriste informacije procjene kao potporu za vođenje i prilagođavanje onoga što trebaju napraviti da bi zadovoljili te potrebe učenja	Usmjereno od strane učitelja – učitelji određuju što učenici moraju napraviti i onda ocjenjuju koliko su dobro izvršili zadatak
Stalan – proces koji je uvijek u tijeku, pod utjecajem učenikovih potreba i učiteljeve potpore	Strog – nepromjenjivo mjerenje onoga što su učenici postigli
Učitelji i učenici usvajaju uloge u procesu učenja s namjerom	Učitelji usvajaju ulogu ispitivača a učenici pretpostavljaju ulogu ispitanog
Učitelji i učenici koriste materijale, informacije i dokaze koje su skupili kako bi napravili preinake u svrhu kontinuiranog poboljšavanja	Učitelji koriste rezultate da bi napravili finalne procjene uspješnosti i neuspješnosti učenika

Rečeno je da za vrednovanje je potrebno promatranje učenika, prikupljanje podataka. Kada učenika uključimo aktivno u taj proces, učenik sam procjenjuje svoj rad i aktivnost.

Prema McMillanu (2014) učeničko samovrednovanje je proces promatranja, prikupljanja i procjene učenja i rada tijekom nastave. Samovrednovanje zahtjeva od učenika veliku uključenost u promatranju samih sebe te vrednovanje vlastitih aktivnosti i na kraju procjenjivanje realnog rezultata od očekivanog. Učenici tokom samovrednovanja povratnu informaciju mogu dobiti odmah te time mogu odmah prilagoditi svoj način učenja i tako ga usmjeriti prema uspješnijem cilju. Samovrednovanjem poboljšat će svoje izvođenje aktivnosti tako što će preuzeti odgovornost učenje, a i time će razumjeti svoje mane i vrline. Kada to postignu dobit će motivaciju da mogu i žele bolje, težit će novim načinima učenja i sredstvima koji ih vode do njihovog cilja. „Svrha samovrednovanja jest ta da uključi učenike u proces

vrednovanja tako da povratna informacija može odmah biti uključena u poboljšanje njihovog rada " (McMillan, 2014, str. 294). Učenici uče kako iskoristiti informaciju koju im pruža vrednovanje kako bi postavili jasan cilj. Kognitivna i konstruktivistička teorije učenja ističu kolika je važnost u povezivanju naučenog sadržaja s novim sadržajem, koji će se tek naučit te koliko je važnost razumijevanje novog sadržaja. Samovrednovanje pomaže takvom kognitivnom procesu te učenici umjesto da uče napamet sadržaj bez razumijevanja, uspoređuju svoje novo znanje sa naučenim te promatraju svoj sadašnji uspjeh i razumijevanje sa prošlim. McMillan (2014) prema Fredriksenu i Whiteu navodi kako samovrednovanje može poboljšati sposobnosti učenja. U radu Fredriksena i Whitea učenici su bili uključeni u proces istraživanja nazvanog *reflektivno vrednovanje*. Svrha takvog vrednovanje jest razvijanje metakognitivnih sposobnosti što se tiče znanja. Zadatak učenika je bila vrednovanje kognitivnih vještina kao što su prosuđivanje, kreativnost i sistematičnost. Kontrolna grupa studenata i njihova bilježenja su pokazala kako u takvom obliku vrednovanja do izražaja dolaze razvijanje vještina kao što su razmišljanje i promišljanje te je dovelo učenike do kvalitetnijih rezultata. To zapravo pokazuje da je samovrednovanje ključ uspjeha da kod učenika pobudi zainteresiranost u učenju novih sadržaja i buđenje želje za učenjem, a ne samo želju da ostvare uspješan rezultat. Samovrednovanjem se razvijaju maloprije spomenute metakognitivne vještine. Učenici tokom procesa si konstantno postavljaju pitanja kako unaprijediti i poboljšati svoj rad, promatraju što sve utječe na njihov rad. Da bi učenici uspješno proveli samovrednovanje, učitelj mora biti jasan u uputama što se od njih očekuje. Uz učenikove bilješke o radu, učitelj također vodi svoje bilješke.

Tablica 1. prikazuje kako možemo podsjetiti učenike kako bi trebalo voditi bilješke.

Kriterij	1	2	3	4
cilj	Minimalni ili nema stvoren cilj	Postavljeni su neki ciljevi, ali ne obuhvaćaju sva područja ili su nerealni	Postavlja primjerene ciljeve	Postavljeni su realistični ciljevi
očekivanja	Ne postavlja očekivanja	Nerealistična očekivanja	Očekivanja su realistična i nerealistična	Realistična su očekivanja

promatranje	Nije svjestan napretka bez obzira na postignuća	Zahtjeva podsjećanje da napravi promjene kako bi došao do cilja	Svjestan je svojeg napretka, skuplja dokaze	Samostalnost u radu, prikuplja materijale dokaze
razumijevanje	Nije svjestan je li informacija razumljiva ili nije	Zahtjeva pomoć pri razumijevanju sadržaja	Zahtjeva minimalnu pomoć pri razumijevanju sadržaja	Samostalnost u radu, razumije sadržaj
proces	Nije svjestan koji je proces učenja najbolji za postizanje razumijevanja	Zahtjeva pomoć u procesu učenja da postigne bolji rezultat	Zahtjeva minimalnu pomoć u procesu učenja	U procesu je prisutna samostalnost
refleksija	Pokazuje minimalan interes za povratnu informaciju koja dovodi do napretka	Pokazuje određeno razumijevanje sadržaja	Pokazuje primjereno razumijevanje sadržaja i njegovu primjenu	Pokazuje razumijevanje sadržaja u potpunosti

Prednost samovrednovanja je ta da informacije koje učenici dobivaju kao povratnu, jest individualna, pripada samo njima za razliku od generalne povratne informacije, koja se ne tiče samo njih. Tako učenici bolje upoznaju sebe, svoje sposobnosti i tako odgovornost za učenje preuzimaju sami, bez podsjećanja okoline. Možda najveći izazov samovrednovanja jest pridobivanje učenika da ga provode. Za takvo nešto treba vremena jer su učenici navikli samo na učiteljevo vrednovanje. Nastava treba omogućiti stjecanje vještina i sposobnosti koje su potrebne za današnji svijet, to jest za budućnost. Također u nastavi treba osigurati i stvoriti uvjete za upoznavanje i usvajanje osnovnih ljudskih vrijednosti. Takve vrijednosti će biti pokretači društva u kojem se učenik nalazi. U takav načina rada, u kojem se učenik priprema za svijet, ulazi i osposobljavanje za samostalno učenje, traženje i selekciju informacija te osposobljavanje za rješavanje problema. Nastavnik u suvremenom pristupu predstavlja moderatora koji vodi učenike do njihovog uspjeha. Samovrednovanje pruža učenicima uvid u njihova postignuća, te im pruža širi i kritičniji uvid u vlastiti rad. To uključuje svjesnost o svojim prednostima i nedostacima u učenju te kako poboljšati oba segmenta u vlastitom učenju. „Treba naglasiti da je samovrednovanje

aktivnost subjekta koji uči usmjerena na procjenu stupnja ostvarenosti deklariranih ciljeva nastave, odnosno osobne spremnosti za pristupanje ispitu tijekom nastavnog procesa (formativna evaluacija) ili na kraju nastavnog procesa (sumativna evaluacija).“ (Burasić, Dadić, Kisovar – Ivanda, 2016. , str. 76) Uloga samovredovanje jest poticanje učenikovog samopouzdanja te povećavanje motivacije za učenje. Učenik sam odabire ciljeve i strategije koje mu pomažu u učenju te ako su dobro osmišljene, uz pomoć učitelja, osiguran je učenikov uspjeh i napredovanje. „Ova ideja nije nova i susrećemo je već kod Komeskog (1886) koji ističe da na kraju svake nastavne jedinice trebaju postojati posebni zadaci kojima učenici samostalno provjeravaju vlastito usvojeno znanje i razvoj sposobnosti te ističe da u skladu s time treba oblikovati udžbeničke sadržaje “ (Burasić, Dadić, Kisovar – Ivanda, 2016. , str. 77). Time se razvija nova nastavna kultura koja će učiteljima i nastavnicima pomoći da osiguraju spremnost učenika za učenje, razvijajući samostalnost, sposobnost za timski rad, razvijajući organizacijske sposobnosti.

2.2 Pedagogija uspjeha za sve

Matijević (2002) se zalaže u svojoj knjizi za pedagogiju uspjeha za sve, a za ostvarivanje takvog pedagoškog ideala nudi se didaktički ugovor. „Pedagogija uspjeha za sve sastavni je dio globalnih ciljeva odgojno – obrazovnih ustanova. Ta se pedagogija temelji na ideji jednakosti i uzajamnosti, a središnja joj je ideja da svako dijete (i u najširem smislu riječi svaki pojedinac putem permanentnog obrazovanja) može postići određenu razinu osposobljenosti uz pomoć diferencirane nastave, odnosno diferenciranih metoda rada“ (Matijević, 2004, str. 30). Jedan od ciljeva obrazovanja jest taj da učenik kontinuirano u svom obrazovanju razvija sposobnosti koje se odnose na samostalno učenje. Zato maloprije spomenut didaktički ugovor pridonosi razvijanju tih sposobnosti jer se njime reguliraju integracijski odnosi između učenika i njegove okoline. Učitelj će učeniku pomoći da shvati koji su ciljevi nastave te da razradi vlastitu strategiju kako bi mogao upravljati svojim učenjem. To samostalno planiranje podrazumijeva i samovrednovanje učenika.

2.3 Opisno praćenje učenika

Matijević (2004) u knjizi spominje vanjsku i unutarnju evaluaciju. Praćenje, ocjenjivanje i vođenje svrstava u unutarnju evaluaciju. Praćenje i ocjenjivanje odnose se na spoznajni, doživljajni i psihomotorni aspekt obrazovanja. Praćenje se nastoji olakšati s konkretizacijom i operacionalizacijom ciljeva u nastavi te je to proces koji se odvija istovremeno s realizacijom. Neke od tehnika praćenja su određene oblicima pismene ili praktične provjere kao što je formativno vrednovanje, a neke podrazumijevaju zbirku učeničkih radova (portfolio).

U opisnom praćenju učitelj umjesto brojke ili drugih dogovorenih znakova, opisno analitički prikazuju rezultate u nastavnom procesu te način na koji su ti rezultati postignuti (Matijević, 2004). Takav način praćenja omogućuje učitelju bolji uvid u učenikov rad, njegove specifičnosti te mu omogućuje da predvidi buduće rezultate. Da bi takvo praćenje bilo uspješno, potrebno je postaviti jasne ciljeve, to jest, praćenje se treba osloniti konkretizirane i operacionalizirane ciljeve. Ciljevi u nastavi u obrazovanju odnose se na kognitivni, afektivni i motorički razvitak učenika. Ciljevi su operacionalizirani kada se formuliraju tako da će učenici određene aktivnosti izvoditi tijekom predstojećeg nastavnog procesa ili neke planirane nastavne epizode, na primjer projekta. „Ciljevi su konkretizirani ako su tako iskazani da učitelj (ili više učitelja) mogu lako procijeniti jesu li ostvareni ili ne nakon neke nastavne epizode (na kraju sata, na kraju bavljenja nekom temom ili na kraju polugodišta)“ (Matijević, 2004, str. 124). U nastavi se prate i ciljevi koji nisu predviđeni za samo jedan nastavni predmet, nego mogu se primijeniti u svim predmetima. Takvi ciljevi su osposobljavanje za samostalno učenje, kreativnost, suradničko učenje itd. U osposobljavanju samostalnog učenja možemo konkretizirati sljedeće ciljeve (Matijević, 2004): brzinu i tehniku čitanja, tehniku bilježenja, samostalno traženje informacija, upornost i ustrajnost u radu, samokritičnost itd. Kod kreativnosti možemo pratiti (Matijević, 2004): sposobnost pronalaženja novih ideja, originalnost u rješavanju problema, selekcija informacija, organizacija rada itd. Nakon analitičkog opisnog praćenja od učitelja se očekuje još jedan, ali općeniti prikaz u kojem učitelj opisuje samostalnost učenika, motiviranost učenika za rad, kreativnost, isticanje učenika u nekom predmetu, u kojem predmetu učenik pokazuje najveći interes, koliko je učenik napredovao za razliku od prethodne školske godine, kakav je odnos učenika

s ostatkom razreda i druge komponente. Važno je naglasiti se u prvi plan ističu učenikovi uspjesi i pozitivna obilježja.

2.4 Samostalno praćenje i vrednovanje učenika

Matijević (2004) navodi didaktička pravila koja treba pratiti u nastavi. Svako vođenje treba dovesti do samostalnog vođenja, svako poučavanje do samostalnog učenja, svako upravljanje do samostalnog upravljanja te svako vrednovanje do samostalnog vrednovanja. Takav proces nije jednostavan te da bi došli do takvog cilja treba poznavati spoznaje iz različitih znanosti kao što su psihologija, pedagogija, didaktika itd. Budući da je nastav zajednički rad i proces između učitelja i učenika, te da bi takav rad bio uspješan potrebno je planirati. Učitelj planira nastavu i određene nastavne aktivnosti te u tom planiranju treba uključiti učenike od prvog dana obrazovanja, prilagođavajući planiranje učenikovoj razvojnoj dobi. To možemo postići razrednim pravilima, razgovorom o načinima i mjestima za učenje, na kraju dana učitelj zajedno s učenicima razgovora o tome što su sve radili taj dan te što su ostvarili. Također, u raspravu uključuje i prijedloge učenika koji pridonose poboljšanju nastavnog procesa. Također treba učenicima dopustiti u odabiru kao će pridonijeti radu, individualno ili timskim radom, ali opet se mora gledati na to da pridonose prema poboljšanju svog rada, ali i radu razreda. „Kao pedagozi i učitelji moramo uvijek polaziti od pretpostavke da je svako sudjelovanje učenika u nekoj nastavnoj aktivnosti ostavilo traga na njegov osobni razvitak „ (Matijević, 2004, str. 120). Osim što je učenik pridonio osobnom razvitku pridonio je i razvitku razreda.

Učitelji svojim načinom i stilom rada utječu na rad i osposobljavanje učenika za praćenje vlastitih aktivnosti. Samovrednovanje i samostalno praćenje učenika pomaže razvoju kritičnosti i samokritičnosti učenika prema aktivnostima koje izvode i prema rezultatima tih aktivnosti. Uz kritičnost i samo kritičnost razvija se odgovornost prema radu te se osposobljavaju za cjeloživotno obrazovanje.

3. Mapa učeničkih radova

3.1 Mapa učeničkih radova

Mapa učeničkih radova ili portfolio može se definirati kao svrhovit i sistematičan proces skupljanja i vrednovanja učeničkog rada te dokumentiranje napretka prema

postignuću nastavnog procesa (McMillan, 2014). Portfolio je zapravo zbirka učenčkih radova koji mogu biti vrednovani sumativno, formativno ili samostalno od učenika. Da bi mapa učenčkih radova bila kvalitetna trebala bi imati sljedeće karakteristike. Mapa učenčkih radova treba biti smisljena te treba predstavljati sistematičnu i organiziranu zbirku materijala koje učenik polaže u mapu. Sljedeće, smjernice koje dajemo učenicima trebaju biti jasne da bi učenici mogli znati koje materijale trebaju stavljati u mapu. Učenici trebaju biti aktivno uključeni u procesu sakupljanja materijala te trebaju kontinuirano pratiti svoj rad. Nakon što su učitelji dali jasne upute i postavili s učenicima kriterije, proces praćenja portfolija se potkrepljuje vrednovanjem. Tijekom cijelog proces izrade portfolija, učitelj i učenici surađuju te dogovaraju daljnji rad učenika.

McMillan (2014) u svojoj knjizi navodi dva glavna tipa portfolija. Prvi tip je ogledni (dokumentarni) portfolio. Takav tip portfolija uključuje pokazivanje napretka učenika. Učenici trebaju izložiti mapu u kojoj prikazuju svoje najbolje radove. Zato što učenici sami biraju koje će radove priložiti u mapu, svaka se mapa promatra individualno. Uz ovaj portfolio veže se samovrednovanje te nekad učitelju predstavlja poteškoće pri vrednovanju i ocjenjivanju zbog jedinstvene strukture i sadržaja portfolija. Drugi tip portfolija koji je naveden u knjizi jest portfolio razvoja. Učenici kroz portfolio razvoja mogu vidjeti svoj napredak u radu. Odabiru se radovi u različito vrijeme da se pokaže napredak učenika u radu. Uz dokumentarni portfolio i portfolio razvoja, u knjizi su navedeni portfolio kompetencija koji pokazuje razinu uspjeha učenika u određenim obrazovnim postignućima te projektni portfolio koji prikazuje uspješnost rješene zadatka. Bez obzira koji se portfolio koristi u nastavi, svaki od njih pokazuje kontinuirani napredak učenika što uključuje učenikovo samostalno postavljanje ciljeva i samovrednovanje.

3.1.1 Prednosti u vrednovanju mape učenčkih radova u nastavi

Učeničko sudjelovanje u vrednovanju jedno je od najvažnijih obilježja mape učenčkih radova pa tako i prednost same mape. Učenici uočavaju rezultate svoga rada te im kritički pristupaju što vodi lakšem postavljanju ciljeva za daljnji rad. Također, razvija se selektivno razmišljanje jer sami moraju odabrati radove koji će se nalaziti u mapi. Uz samovrednovanje veže se i vršnjačko vrednovanje. Učenici vrednuju jedni druge te tako dolaze do zaključka što je dobro u njihovom radu, a što mogu još bolje

napraviti. Mapa učeničkih radova omogućuje učenicima kontinuirani rad u nastavi te time i kvalitetan rad učenika. Uz to, učenici su orijentirani na svoj rad i uspjeh te usporedba s drugim učenicima dolazi u drugi plan te individualne karakteristike svakog učenika dolaze do izražaja. Jedna od najvažnijih prednosti mape učeničkih radova jest motivacija za učenje. Budući da učenik vidi povezanost između svog truda i uspjeha, učenici postižu lakšu kontrolu u planiranju svoga rada i učenja. Fleksibilnost te prilagodljivost je karakteristika mape učeničkih radova koja pokazuje prednost korištenja portfolija u nastavi. Mapa učeničkih radova može se prilagoditi dobi učenika, različitim stilovima učenja, interesima učenika te sposobnostima učenika.

3.1.2 Nedostaci u vrednovanju mape učeničkih radova u nastavi

U nastavi kada se učitelj odluči da će rabiti određeno nastavno sredstvo, mora biti upoznat s njegovima prednostima koje su ga navele da ga iskoristit u nastavi, ali mora biti upoznat i s nedostacima kako bi mogao što uspješnije provesti svoj rad u nastavi i što bolje objasnio učenicima svrhu njegovog rada. Iako mapa učeničkih radova olakšava samovrednovanje, jer učenici prate svoj rad, odabiru sami svoje radove, isto tako i otežava učitelju vrednovanje. Kriteriji za vrednovanje same mape mogu biti previše generalni ili mogu ići do sitnih detalja. Sljedeći nedostatak koji donosi mapa učeničkih radova jest vrijeme. Za planiranje jedne mape potrebno je puno vremena, te uz samo planiranje vežemo i maloprije spomenute kriterije vrednovanja, te vrijeme koje će učitelj i učenici utrošiti na vrednovanje. „Efikasno vrednovanje mape učeničkih radova zahtjeva vrijeme, stručnost te predanost“ (McMillan, 2014, str. 250). Sve navedene nedostatke veže jedan, a to je manjak edukacije učitelja prilikom korištenja mape učeničkih radova. Učitelji nisu dovoljno upoznati kako treba organizirati mapu učeničkih radova, na koji način provesti te im to predstavlja veliku količinu posla u nastavi budući da nisu dobili adekvatnu edukaciju kako i što treba napraviti.

Prednosti i nedostaci u vrednovanju mape učeničkih radova sažeti su u tablici 3

.

Tablica 3. Prednosti i nedostaci mape učeničkih radova (McMillan, 2014)

Prednosti	Nedostaci
Potiče učeničko samovrednovanje	Teškoće u vrednovanju – neuravnoteženost u kriterijima vrednovanja
Potiče vršnjačko vrednovanje	Nedovoljna obuka nastavnika
Povećava učeničku motivaciju	Dugotrajan proces planiranja kriterija vrednovanja
Proces vrednovanja je individualan	Teškoće u razumijevanju planiranja mape učeničkih radova

3.1.3 Planiranje mape učeničkih radova

Učitelj konstantno planira što će raditi u nastavi s učenicima. Sve počinje od pisane pripreme za sat u kojoj opisuje aktivnosti koje će provoditi na satu, koje će metode učenja rabiti te koji mu je ishod i cilj nastavnog procesa. Planiranje mape učeničkih radova nije ništa drukčije. Prvo mora odrediti svrhu, to je učitelj mora imati jasnu ideju što će se vrednovati u mapi učeničkih radova. To uključuje ciljeve i standarde učenja te upotreba mape. Učitelj mora znati koje područje želi vrednovati kod učenika te razvijati. Razvija li vještinu pisanja, čitanja ili vještinu rješavanju problema, mora odrediti određene standarde kojima će to vrednovati te nakon toga i sam cilj. (McMillan, 2014) Upotreba mape odnosi se na sadržaj i kriterij koji će se koristiti u vrednovanju. Sljedeći korak u planiranju je određivanje strukture mape. Struktura mape odnosi se na to kako će mapa izgledati, kakve će veličine biti mapa, gdje će se mape nalaziti u razredu te kako će biti organizirana mapa. Nakon toga se određuje sadržaj mape. Sadržaj mape sastoji se od uzoraka radova učenika te zabilješke učenikovih vrednovanja i učiteljevih. Učitelj u dogovoru s učenicima određuje kako će mapa biti organizirana, hoće li sadržaj mape biti predan abecedno, kronološki ili prema određenim temama. Prilikom organizacije sadržaja mape, možemo uključiti i učenike obzirom na njihovu dob. Pri organizaciji mape treba paziti da olakšava učeniku olakšava praćenje, a time i vrednovanje.

Nakon što su određeni ciljevi, struktura i sadržaj portfolija, učitelj treba isplanirati kako će provesti vrednovanje mape učeničkih radova. Prvi korak je razgovor s učenicima što je mapa učeničkih radova, objasniti im svrhu rađanja mape, koje su prednosti mape učeničkih radova te kako to može doprinijeti njihovom napretku. Također, učitelj mora biti spreman na učenikova pitanja budući da se polazi od stajališta da učenici nisu upoznati s terminom mapa učeničkih radova. Kada je učenicima objašnjen sam termin i svrha mape učeničkih radova, učitelj i učenici dogovaraju se oko sadržaja mape. Jedan od najvećih izazova u planiranju mape učeničkih radova jest samovrednovanje. Dovedi učenika do točke gdje se osjeća sigurno da može kritički pristupi svome radu predstavlja samom učeniku veliki iskorak u njegovom razvoju. Samovrednovanje rada treba biti uvedeno postupno. McMillan (2014.) u svojoj knjizi navodi jedan od načina kako možemo uvesti samovrednovanje u razred. Učenici u svojoj mapi svoje radove mogu označiti pridjevima kao što su *najbolji rad, najkreativniji rad, najteži rad, najviše uloženo truda uložio/la sam, najveći napredak uočavam* _____, i tako dalje. Sljedeći korak jest uvođenje rečenica u kojoj specifično određujemo što vrednujemo u tom radu, na primjer: *Da mogu pokazati ovaj rad nekome, pokazao bih ga zato što* _____.¹ nakon što smo uveli rečenice, na kraju uvodimo pitanja koja vode učenike. Sadržaj pitanja može biti što je učenik naučio radeći određeni rad, koje su prednosti, a koje su mane njegovog rada, što bi napravio drukčije da ponovno piše rad, s kojim radom je učenik najviše zadovoljan, a s kojim najmanje, i tako dalje. Uz samovrednovanje, učitelj isto mora pratiti i vrednovati učenčki rad.

3.2 Portfolio kao tradicionalna dopuna praćenja u nastavi te kao alternativni alat praćenja u nastavi

Portfolio služi kao pomoć pri vrednovanju. Da bi ga iskoristili u nastavi, moramo znati na koji način ćemo ga provesti. U prethodnom poglavlju, navedeno je da bi mapa učeničkih radova bila uspješna, potrebna je aktivnost učitelja i učenika. Tradicionalan način vrednovanja uglavnom se zasniva na sumativnom vrednovanju, povratna informacija ili ocjena se iznosi tek na kraju određenog perioda ili na kraju školske

¹ Primjer preuzet iz McMillan, James H. , (2014). *Classroom assesment, Principels and Pracitice for effective standard – based instruction*, Perason

godine te najčešće uspoređuje rezultate jednog učenika s drugim učenicima. Takav način vrednovanja prikazuje pasivan način učenja, to jest učenici uče činjenice o određenoj temi. Također, takav način vrednovanja navodi učenika da se koncentrira samo na završni produkt njegovog učenja. U tradicionalnom načinu vrednovanja, učenici ne sudjeluju u vrednovanju, već učitelj ima završnu riječ te se od učenika očekuje da riješi određeni zadatak te ako to ispuni dobiva „prolaznu“ ocjenu. Portfolio kao tradicionalna dopuna vrednovanju je u mogućnosti spriječiti takav proces pasivnog učenja. Budući da se radovi u mapi skupljaju kontinuirano te se mapa vrednuje kao cjelina, učenici imaju pozornost ne samo na cilj i ocjenu koja će proizaći iz tog cilja, već će njihova pozornost usmjerena na proces rada. Takav pristup zahtjeva već spomenutu aktivnost učenika. Veća aktivnost učenika obilježje je alternativnom pristupu vrednovanja. Učenik je aktivan kroz proces učenja, uči kako nešto naučiti. U vrednovanje uključuje cijeli proces učenja te razvija sposobnost rješavanja problema. Učenici sudjeluju u svome vrednovanju, samovrednovanjem ili učeničkim vrednovanjem.

3.3 Eportfolio

Jedan od suvremenih načina prikupljanja radova učenika jest kreiranje spremanja materijala elektronski. Takav tip mape učeničkih radova zovemo elektronski portfolio ili eportfolio. „Eportfolio je digitalna zbirka učeničkih radova“ (McMillan, 2014, str. 263). Prednost eportfolia je ta što omogućuje korištenje multimedije. Učenici osim svojih pisanih radova, mogu priložiti video, glazbu, web stranice iz koji su učili. Također mogu priložiti glasovne snimke, fotografije, audio zapise itd. Naravno za takav način prikupljanja radova potreban je adekvatna oprema. Radovi mogu biti spremljeni u određenoj virtualnoj učionici, CD-u, učeničkim računalima i drugim izvorima. Iako eportfolio razvija određene vještine, takav tip portfolia najčešće samo pokazuje uspješnost određenog rada ili projekta.

4. Individualizacija vrednovanja i aktivno učenje u nastavi

4.1 Motivacija za učenje

Kada promišljamo o suvremenoj nastavi i njenoj kvaliteti, općenito je prihvaćeno da takva nastava treba poticati aktivno i samoregulativno učenje, kritičko razmišljanje, kreativnost te metakognitivne vještine. Poželjno je da nastavni proces uvažava individualne stilove učenja, učenika, potiče njihovu samoeфикаstnost i uvažava razvojne specifičnosti učenika. Poticaj osmišljavanju takve nastave proizašao je iz nedostataka tradicionalne nastave u kojoj učitelj ima glavnu ulogu te je uočeno da se takvim oblikom nastave ne mogu optimalno ostvariti željeni ishodi, a motivacija učenika je minimalna. Školska ocjena u tradicionalnoj nastavi opisuje se kao sredstvo za poticaj u učenju. Takav poticaj kod učenika je vanjski poticaj te kod učenika ne pobuđuje pravu motivaciju za učenje, već samo usmjerenost na cilj, to je na završnu ocjenu. Motivacija u školi može opisati kao poticaj za učenje, dijelimo je na vanjsku te unutarnju motivaciju. Ako učenika želimo potaknuti da uči s razumijevanjem, to jest potaknuti ga na proces aktivnog učenja, moramo znati na koji način pokrenuti unutarnju motivaciju. Motivacija koja dolazi iznutra jača je od one koja dolazi izvana. Djeca se od rođenja ponašaju istraživački, žele saznati uzrok određene pojave te njihova aktivnost nije nagrađivana vanjskim poticajima kao što je hrana, igračke ili novac, već samim otkrićem određene pojave ili osjećaj zadovoljstva da su uspjeli doći do nekog cilja sami je dovoljna nagrada.

Uz kvalitetnu motivaciju kod učenika se potiče i samopouzdanje te učinkovitost. Učinkovitost McMillan (2014) definira kao učeničko vjerovanje da može naučiti i postići određene zadatke. Učenici kojima je razvijena učinkovitost su uporniji, imaju razvijeno zaključivanje kada nešto uče, kada su u pravu, kada su u krivu te mogu procijeniti koji zadatak im je lakše napraviti te koji teže. Učinkovitost se može sagledati kao središte motivacije i učenja te je povezana s mnogim vještinama koje se traže u 21. stoljeću.

U prethodnim poglavljima spomenuo je kako samovrednovanje i mapa učeničkih radova potiče odgovornost za učenje te aktivno učenje u nastavi. Samim time se potiče i unutarnja motivacija učenika, kroz određeno vrijeme učenik može uvidjeti svoj

napredak te razvojem odgovarajuće kritičnosti i samokritičnosti prema vlastitim aktivnostima potiče se osposobljavanje učenika za samostalno učenje.

4.1.1 Razredno-nastavno ozračje i vrednovanje

Školsko vrednovanje jedan je od važnijih čimbenika koji utječu na motivaciju učenika za učenje, ali i na razredno- nastavno ozračje. Učitelji i učiteljice svojim kriterijima vrednovanja i svojom osobnom ocjenjivačkom jednadžbom znatno utječu na ozračje razreda. Razredno-nastavno ozračje odnosi se na zadovoljstvo ili nezadovoljstvo glavnih čimbenika nastave te osjećaju li se oni ugodno uz razredne i individualne aktivnosti koje se provode u nastavi. Učitelj svojim stilom znatno utječe na raspoloženje učenika te njegovu motivaciju za rad. Matijević (2004) u literaturi spominje tri stila vođenja: demokratski stil vođenja, autoritarni stil vođenja te indiferentni stil vođenja. Demokratski stil vođenja predstavlja suradnički odnos u razredu između učitelja i učenika. Učitelj i učenici se dogovaraju o svemu što se radi, kako će se raditi te kako se vrednuju radovi. Autoritarni stil vođenja može se opisati kao autonomija učitelja u razredu te uz takav stil kod učenika je često prisutan srah od vrednovanja i samim time i od škole. Indiferentni stil vođenja predstavlja ozračje u kojem učitelj ili učiteljica nije uspio uspostaviti suradnički odnos u razredu te se iz određenih razloga bave svojim radom, a učenici su prepušteni sami sebi. Iz takvog ozračja učenici se osjećaju izgubljeno, ne uspijevaju ispuniti potrebu za sigurnost te im time i sama motivacija za učenje i istraživanje nije poticajna.

Uz ove stilove vođenja vežemo i natjecateljsko nastavno ozračje te već spomenuto suradničko nastavno ozračje. Natjecateljsko ozračje treba biti prisutno u razredu, ali ako je prisutno u velikoj količini, određeni učenici mogu stvoriti negativnu sliku o sebi te će se smanjivati motivacija za učenje i suradnja u zajedničkim razrednim aktivnostima. U suradničkom nastavnom ozračju učitelji i učenici svakodnevno se dogovaraju što će se i kako će se raditi. U vrednovanju u ovakvom obliku učenja nije važno tko je najbolji, već se promatra napredak učenika te kako je izvršen zadatak. Svaki učenik postupno napreduje te vrednovanjem vodimo učenika i uspjeravamo ga prema njegovom individualnom napretku.

4.2 Individualizacija vrednovanja

„Individualizacija učenja podrazumijeva stvaranje uvjeta za optimalno napredovanje svakog učenika u razredu i školi“ (Matijević, 2004, str. 78). To također podrazumijeva da će učenici različitim putevima doći do finalnog postignuća te ako postoji zajednički okvirni cilj, neki učenici će ga dostići, neki premašiti, a neki će mu se samo približiti. U prethodnim poglavljima spominje se izraz „pedagogija uspjeha za sve“. Takav pristup u nastavi omogućuje učitelju da stvori zajedno s učenicima i roditeljima individualni plan napredovanja. Učenici se pripremaju za samostalno planiranje i praćenje vlastitog rada što podrazumijeva samovrednovanje i mapu učeničkih radova. Budući da je svako dijete različito, to jest, ima različite sposobnosti i obrazovne aspiracije, tako će i se i individualni planovi razlikovati. Jedno od važnih didaktičkih načela govori o nužnosti uvažavanja individualnih razlika u razredu te tako prema tome učitelj treba oblikovati razredne aktivnosti. (Matijević, 2002) Zato je zadaća učitelja upoznati svakog učenika te prilagoditi školske zahtjeve njihovim mogućnostima. Umjesto nastojanja da se učenici određenog razreda grupiraju prema uspješnosti, treba pronalaziti načine vrednovanja po kojima će svaki učenik biti prepoznatljiv te time se razvija učenikova pozitivna slika o sebi. Individualizaciju učenja i vrednovanja možemo povezati sa već spomenuti didaktičkim ugovorom. Takav ugovor je zaista individualan pristup učeniku jer učitelj s učenikom dogovara o njegovom tempu i načinu rada, koji je učenikov cilj. Takav ugovor može biti sadržan u mapi učeničkih radova. Mapa učeničkih radova prikaz je individualnog stila učenika te se stavljajući samo najbolje radove u mapu, učenik dobiva osjećaj važnosti i vrijednosti. Svaka individualna aktivnost ne mora biti potkrijepljena vrednovanjem, ali je važno učeniku dati povratnu informaciju. U procesu samovrednovanja postupno osposobljujemo učenika za prilagođavanje različitih nastavnih situacija te time ostvarujemo određeni oblik samoindividualizacije. Kroz kvalitetnu suvremenu nastavu, uporabom mape učeničkih radova i samovrednovanjem učenik se osposobljuje za rješavanje različitih problema, potiče se poduzetnost, osposobljava se za traženje i selekciju informacija te se osposobljava za samostalno učenje.

5. Bilježenje napretka učiteljevog i učenikovog rada kroz samovrednovanje i mapu učeničkih radova

5.1 Bilježenje napretka učiteljevog rada kroz samovrednovanje i mapu učeničkih radova

Često se postavlja pitanje u obrazovanju tko je dobar učitelj. Odgovori na to pitanje su različiti. Razlog tome možda su promjene koje donosi vrijeme i društvo u kojem učitelj djeluje te mijenja njegovu ulogu. Svako vrijeme donosi standarde i očekivanja koje učitelj mora ispuniti kako bi bio kompetentan za rad koji ga očekuje. U Europi, ali i Hrvatskoj određena načela tradicionalne nastave su zadržana, ali nastava sve više traži modernija rješenja, to jest alternativna rješenja. Spomenuto je da alternativni pristup vrednovanju zahtjeva kritički pristup učenju te razvijanje multidimenzionalnih vještina. Samovrednovanje u školama povezan je s pojmom učinkovitosti te kritičkim pristupom radu (Tot, 2012). Tot (2012) u svome članku naglašava da je samovrednovanje može biti viđeno kao aktivan i promišljen kognitivni proces te da je to specifičan način rješavanja problema. Jedna od karakteristika koju bi trebalo krasiti učitelja jest efikasnost, to jest sposobnost organiziranja kvalitetne nastave. Da bi se ostvarila kvalitetna nastava potrebno je poboljšanje školske kulture. Učitelj kada bi poboljšao školsku kulturu mora poznavati i razumjeti ljusku prirodu. Kultura se očituje u odnosima određenog procesa, pa tako u nastavnom procesu taj odnos se očituje između učitelja, učenika i roditelja. Odgovornost i povjerenje između učitelja i učenika važan je segment u odgoju i obrazovanju. Za postizanje uspješne školske kulture nema recepta, postoje određene smjernice kao se može postići. Tot (2012) navodi neke:

- vizija potpomognuta jasnom i izazovnom misijom
- stvoriti okruženje pogodno za učenje učenika te vrednovanje učenika
- kultura samovrednovanja, stalni razgovori o kvaliteti rad
- povratne informacije o napredovanju učenika
- odnosi između učitelja i učenika su partnerski i suradnički
- kontinuirana rasprava o temeljnim vrijednostima, te se slavi individualni i timski uspjeh učenika

Svaki rezultat koji se postigne u nastavi mora biti rezultat svih sudionika nastave, a ne samo pokušaji određenih pojedinaca.

Uvođenje kulture samovrednovanja u nastavu nije jednostavan proces. Potrebno je imati primjereno znanje i iskustvo. Učitelji vlastitim profesionalnim razvojem i praktičnim djelovanjem pridonose kvaliteti nastave. Putem samovrednovanja učitelji povezuju svoj razvoj s razvojem učenika te na taj način se postiže osjećaj osobnog, a i profesionalnog zadovoljstva. „Sintagma kultura samovrednovanja ne znači samo stalnost njezina prakticiranja i traženje najboljeg vlastitog puta kroz različite evaluacijske postupke, već stalni proces interpretiranja i traženja rješenja“ (Tot, 2012, str. 277). Kroz kulturu samovrednovanja učenika u nastavi, učitelj vrednuje i samoga sebe. Takva uloga vrednovanja važna je za profesionalni razvoj učitelja. Kada učitelj uvidi koje sastavnice u nastavi treba promijeniti, a koje poboljšati, proces poboljšanja kvalitete nastave se ubrzava. Tot (2012) u članku navodi kako je istraživanje Santagate i njegovih suradnika dovelo do zaključka da strukturirana poduka učitelja u analizi nastave i samovrednovanju poboljšava učiteljevu sposobnost promatranja i refleksije. Planiranje mape učenčkih radova također ima utjecaj na razvoj učiteljevog rada u nastavi. Samo planiranje mape učenčkih radova pokazuje učiteljevu organiziranost. Uz praćenje učenikovog rada, učitelj upoznaje svakog učenika individualno te može primijetiti određena stajališta, vjerovanja, vrijednosti koje ne bi možda došle do izražaja u nastavi. Portfolio zapravo predstavlja plan rada za određeni period, mjesec dana ili možda kroz cijelo polugodište. Materijali koje učenici prilažu u mapu predstavljaju njihov autentičan rad te rad učitelja kroz te materijale (od kvizova, sastavaka, osvrta pa do listova za samovrednovanje). Portfoliom se osigurava pomoć u dokumentiranju vještina i napretka učenika te je to dokaz da učitelj ostvaruje svoje ciljeve, ciljeve učenika koji su unaprijed određeni. Samovrednovanjem učenika i učitelja promiče se i kvaliteta škole, prepoznavanje vlastitih i prednosti i nedostataka te postavljanje ciljeva za ostvarivanje planova.

5.2 Bilježenje učenikovog napretka kroz samovrednovanje i mapu učenčkih radova

Suvremeni pristup učenju i poučavanju stavlja učenike u prvi plan te ih potiče da predlažu, traže rješenja, međusobno se vrednuju te vrednuju svoj rad. Vrednovanjem učenčkih postignuća pružamo učenicima mogućnost da uvide svoj vlastiti napredak.

Spomenuto je da samovrednovanje učenicima pruža kritičniji uvid u vlastiti rad te osvješćivanje svojih potencijala. Učenici često imaju osjećaj da „tapkaju u mraku“ jer ne reguliraju kvalitetno svoje učenje te zbog toga ishod učenja, to jest ocjena nije onakva kakvu su očekivali i željeli. Autori Bursać, Dadić i Kisovar-Ivanda (2016) u svome radu istražuju povezanost samovrednovanja s učeničkim učenjem i postignućima te koliko utječe na učenikov interes za nastavne sadržaje. Autori nakon provedenog istraživanja su zaključili da je vidljivo samostalno promišljanje kod učenika eksperimentalne skupine te je uočena usmjerenost na nastavne sadržaje te dalje je istraživanje nastavnih sadržaja za vrijeme slobodnog vremena učenika. U zaključku su autori naveli kako je nastava u kojoj se aktivno provodilo samovrednovanje učenika, nastava koja je usmjerena na učenika.

6. Učitelji razredne nastave i problemi samovrednovanja u nastavi

Najveću pozornost u nastavi uvijek su privlačile školske ocjene. Svaki učitelj ima kriterije po kojima prati, vrednuje ili ocjenjuje učenika. Za svaki postupak vrednovanja učitelj se mora pripremiti te mora učenike upoznati sa svojim načinom vrednovanja. Spomenuto je da učitelj da bi proveo uspješno samovrednovanje učenika u nastavi, mora ih dobro upoznati s razlog zašto se provodi te kako se provodi. Da bi učitelj uspješno obavio taj zadatak potrebna je edukacija na tom području. Edukacija učitelja kako se vrednuje vrlo je slaba, već od samih početaka na fakultetu. Studenti koji dolaze nakon završetka studija u škole nisu pripremljeni za vrednovanje i ocjenjivanje učenika. Da bi učitelji kvalitetno provodili vrednovanje u nastavi potrebni su konkretizacija ciljeva i razina koje učenici trebaju postići. Sva ta priprema je vrijeme koje svaki učitelj mora utrošiti da bi mogao kvalitetno uspostaviti ciljeve u nastavi, ali i pomoći učeniku u otkrivanju i ostvarivanju vlastitih potencijala.

7. Metodologija istraživanja

7.1 Ciljevi istraživanja

Temeljni cilj istraživanja je utvrditi mišljenje studenata Učiteljskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu o samovrednovanju i mapi učeničkih radova u primarnom obrazovanju. U skladu s temeljnim ciljem istraživanja, postavljeni su sljedeći problemi:

1. utvrditi percepciju studenata o samovrednovanju i razlike obzirom na smjer i godinu studija
2. utvrditi koliko su studenti upoznati s terminom samovrednovanja i mapom učeničkih radova
3. ispitati postoje li razlike u mišljenjima studenata koje je predmete potrebno uključiti u proces samovrednovanja
4. ispitati postoje li razlike u mišljenju studenata je li samovrednovanje i uporaba mapa učeničkih radova ključna za napredak učenika u nastavi
5. utvrditi mišljenje studenata smatraju li se kompetentnima za provođenje samovrednovanja i mape učeničkih radova u nastavi
6. utvrditi postoji li razlika u mišljenju studenata koje su prednosti, a koji su nedostaci samovrednovanja i mape učeničkih radova u nastavi obzirom na godinu studija

7.2 Hipoteze istraživanja

U skladu s temeljnim ciljem istraživanja i problemima, postavljene su sljedeće hipoteze:

H1 očekuje se da postoji razlika u percepciji studenta i razlike obzirom na smjer i godinu studija

H2 očekuje se da su studenti dobro upoznati s terminom samovrednovanja i mapom učeničkih radova

H3 očekuje se da postoji razlika u mišljenju studenata koje je predmete potrebno uključiti u proces samovrednovanja

H4 očekuje se da postoji razlika u mišljenju studenata je li samovrednovanje i uporaba mape učeničkih radova ključna za napredak učenika u nastavi

H5 očekuje se da se studenti ne smatraju dovoljno kompetentnima za provođenje samovrednovanja i mape učeničkih radova u nastavi

H6 očekuje se da postoji razlika u mišljenju studenata koje su razlike, a koji su nedostaci samovrednovanja i mape učeničkih radova u nastavi obzirom na godinu studija

7.3 Instrument istraživanja

Za potrebe istraživanja korišten je upitnik. Upitnik se sastojao od dijela s općim podacima o studentima (godina studija te smjer/modul). Nakon dijela s općim podacima slijedilo je pitanje koje ispituje koliko su studenti upoznati s terminom samovrednovanja i mapom učeničkih radova. Studenti su na skali od jako slabo do izvrsno odabrali odgovor. Pitanja nakon procjene koliko su studenti upoznati s terminom samovrednovanja i protfolija su pitanja otvorenog tipa u kojima studenti definiraju termin samovrednovanje i mapa učeničkih radova te navode gdje su se upoznali s navedenim terminima.

Nakon toga studenti su trebali zaokružiti predmete za koje smatraju da trebaju biti uključeni u proces samovrednovanja te su trebali obrazložiti zaokružen odgovor / odgovore.

U idućem dijelu upitnika koristila se Likertova skala kako bi ispitala stavove studenata koliko je samovrednovanje i mapa učeničkih radova ključna za napredak učenika u nastavi. Skala se sastojala od pet stupnjeva (1 – u potpunosti se ne slažem 2 – ne slažem se 3 – niti se slažem, niti se ne slažem 4 – slažem se 5 – u potpunosti se slažem), te su studenti odabrali određeni stupanj skale koji se odnosi na njihove stavove. Posljednje pitanje drugog dijela upitnika ispituje mišljenje studenata smatraju li se dovoljno kompetentnima za provođenje samovrednovanja i uporabe mape učeničkih radova u nastavi. Za procjenu je također rabljena Likertova skala s pet stupnjeva te nakon procjene studenti su morali obrazložiti svoj odgovor.

U posljednjem dijelu upitnika studenti su trebali odgovoriti na otvoreni tip pitanja, koji su nedostaci, a koje su prednosti samovrednovanja i mape učeničkih radova u nastavi.

7.4 Opis uzorka

Uzorak istraživanja čine 56 studenata Učiteljskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, od čega su 2 studenta 3. godine studija, 13 studenata 4. godine studija te 41 student 5. godine studija.

Studenti su također podijeljeni s obzirom na smjer/modul. Učiteljski studij s engleskim jezikom, učiteljski studij s njemačkim jezikom, modul hrvatski jezik, modul likovni, modul odgojne znanosti te modul informatika.

7.5 Obrada podataka

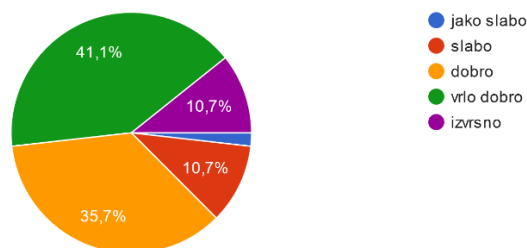
Ispitivanje je provedeno u rujnu 2020. te su studenti dobrovoljno i anonimno ispunjavali anketu. U obradi podataka korišten je Microsoft Excel.

8. Rezultati i rasprava

Uz pomoć skale koju su studenti ispunjavali pokušalo se utvrditi mišljenje koliko su studenti upoznati s terminom samovrednovanja i mapom učeničkih radova. Rezultati upućuju na to da je 41,1% studenata vrlo dobro upoznato s terminom samovrednovanja i mapom učeničkih radova te 35,7% studenata je dobro upoznato s terminom samovrednovanja i mapom učeničkih radova. Manji broj studenata je upoznat s terminima jako slabo, slabo te izvrsno. (Graf 1.)

Graf 1. Prikaz koliko su student upoznati s terminima samovrednovanje i mapa učeničkih radova

3. Koliko smatrate da se upoznati s terminom samovrednovanje i protfolio (mapa učeničkih radova)?
56 odgovora

U prvom poglavlju samovrednovanje je definirano kao aktivno uključivanje učenika u proces vrednovanja te razvoj učeničkog autonomnog i samoreguliranog pristupa pristupa učenju. Iz odgovora ispitanika uočava se da mogu samostalno definirati samovrednovanje, ali većina ispitanika vrednovanje poistovjećuje s ocjenjivanjem. Prema *Pravilniku o načinima, postupcima i elementima vrednovanja učenika u osnovnoj i srednjoj školi* (2019) vrednovanje je definirano kao sustavno prikupljanje podataka u procesu učenja postignutoj razini ostvarenosti odgojno-obrazovnih ishoda, kompetencijama, znanjima, vještinama, sposobnostima, samostalnosti i odgovornosti prema radu, u skladu s unaprijed definiranim i prihvaćenim metodama i elementima, a ocjenjivanje je pridavanje bročane ili opisne vrijednosti rezultatima praćenja i provjeravanja učenikovog rada. Izdvojeni su neki odgovori studenata:

Postupak kojim učenici promišljaju o svom radu i učenju.

Samostalna procjena razine usvojenosti nastavnih sadržaja, vještina, samostalno praćenje i usporedba vlastitog napretka.

Osobni osvrt i kritičko mišljenje o vlastitom napretku.

Odgovori ispitanika na pitanje da samostalno definiraju mapu učeničkih radova ukazuju da ispitanici razumiju što je mapa učeničkih radova. Izdvojeni su neki od komentara:

Mapa pomoću koje učenik prati svoj proces učenja i može procijeniti što zna, a što još mora usavršiti i naučiti.

Samostalno praćenje svojeg rada i napretka.

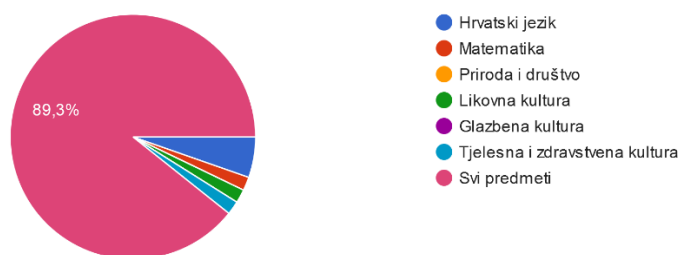
Zbirka radova ili drugih različitih materijala putem koje možemo pratiti proces učenja osobe, napredak u tom procesu učenja i u bilo kojem trenutku osvrnuti se na prijašnje radove i usporediti sa sadašnjim

Rezultati i odgovori pokazuju kako ne postoji razlika u percepciji o samovrednovanju studenta i razlike obzirom na smjer i godinu studija. Odgovori ukazuju na to da su studenti 3. 4. i 5. godine studija vrlo dobro upoznati s terminima samovrednovanja i mapom učeničkih radova kao što je prikazano u grafu 1.

Utvrđeno je kako ne postoji razlika u mišljenjima studenata koje je predmete potrebno uključiti u proces samovrednovanja. Rezultati ukazuju na to kako 89,3% studenata smatra kako bi svi predmeti trebali biti uključeni u proces samovrednovanja. (Graf 2.)

Graf 2. Mišljenje studenata koje je predmete potrebno uključiti u proces samovrednovanja

7. Po vašem mišljenju koji predmeti bi trebali biti uključeni u proces samovrednovanja?
56 odgovora

Na pitanje da ispitanici obrazlože svoj odgovor zašto bi svi predmeti trebali biti uključeni u proces samovrednovanja izdvojeni su neki odgovori:

Svaki je predmet jednako bitan i učenik se treba jednako truditi i pratiti napredak iz svakog područja.

Svi predmeti jer u svakome postoji mogućnost napredovanja u kognitivnom, afektivnom i motoričkom području.

Samovrednovanje je važno za učenike jer na taj način promišljaju o tome koliko su uspješni u postizanju ciljeva nastave i na čemu bi trebali poraditi kako bi bili još uspješniji. To je korisno za svaki nastavni predmet.

Učenik bi trebao spoznati sto je bilo odlično, a sto vrlo dobro iz svakog predmeta. Mnogi učenici se muče i ne razumiju zašto je njihov rad/ vježba i dr. rezultiralo ocjenom vrlo dobar ili dobar te se upravo zbog toga treba sto češće provoditi samovrednovanje kako bi nakon nekog vremena sami uvidjeli greške i postignuća.

U odgovorima 5,4% ispitanika smatra da bi u proces samovrednovanja trebao biti uključen samo predmet Hrvatski jezik. Izabrani su neki odgovori koji obrazlažu mišljenje ispitanika:

Hrvatski je jedan od najbitnijih predmeta u kojem se učenik može samovrednovati prilikom npr. čitanja teksta, pamćenja teksta, ispisivanja određenih riječi iz teksta...

Trebali bi hrv, mat i pid samo anketa ne dopušta da se označi. Zato jer su to od svih navedenih predmeta predmeti kod kojih je važno da se savlada jedan dio sadržaja kako bi se moglo nastaviti na sljedeći.

Najopsežniji predmet koji sadrži više područja. Znanja stečena unutar ovog predmeta primjenjiva su odnosno najviše su povezana sa svim ostalim predmetima.

U drugom dijelu upitnika koristila se Likertova skala od pet stupnjeva kako bi ispitala mišljenje studenata o napretku učenika pomoću samovrednovanja i mape učeničkih radova. Na pitanje da je samovrednovanje ključno za napredak učenika 51, 8% ispitanika se u potpunosti slaže da je samovrednovanje ključno za napredak učenika, 37, 5% se slaže, 7,1% se slaže niti ne slaže s tom tvrdnjom. 1,8% ispitanika se ne slaže s tvrdnjom te 1, 8% ispitanika se u potpunosti ne slaže s tvrdnjom da je samovrednovanje ključno za napredak učenika.

Srednja vrijednost svih godina pokazuje kako ispitanici smatraju kao je samovrednovanje ključno za bilježenje napretka učenika. (Tablica 4.)

Tablica 4. Samovrednovanje je ključno za bilježenje napretka učenika.

Godina studija	Srednja vrijednost
3.	4,36
4.	
5.	

Na pitanje da samovrednovanje kod učenika razvija vještine kao što su prosuđivanje, kreativnost i sistematičnost 76,8% ispitanika se u potpunosti slaže s tvrdnjom, 21,4% se slaže, a 1,8% ispitanika se niti slaže niti ne slaže s tvrdnjom. Središnja vrijednost svih godina studija ukazuje da ispitanici smatraju da samovrednovanje potiče vještine kao što su prosuđivanje, kreativnost i sistematičnost. (Tablica 5.)

Tablica 5. Samovrednovanje kod učenika razvija vještine kao što su prosuđivanje, kreativnost i sistematičnost.

Godina studija	Srednja vrijednost
3.	4,75
4.	
5.	

U sljedećem pitanju 66,1% ispitanika se u potpunosti slaže s tvrdnjom da samovrednovanje potiče intrinzičnu motivaciju, 28,6% ispitanika se slaže s tom tvrdnjom. 1,8% ispitanika se niti slaže, niti ne slaže s tvrdnjom, a 3,6% ispitanika se ne slaže da samovrednovanje potiče intrinzičnu motivaciju kod učenika.

Srednja vrijednost pokazuje da ispitanici se slažu da samovrednovanje potiče intrinzičnu motivaciju kod učenika. (Tablica 6.)

Tablica 6. Samovrednovanje kod učenika potiče intrinzičnu motivaciju

Godina studija	Srednja vrijednost
3.	4,57
4.	
5.	

Za tvrdnju da provođenjem samovrednovanja u nastavi učenik napreduje te stječe bolji uvid u rezultate 57,1% ispitanika se u potpunosti slaže s tvrdnjom, 37,5% se slaže s tom tvrdnjom, a 3,6% ispitanika se niti slaže niti ne slaže. 1,8% ispitanika se ne slaže s tvrdnjom koja je navedena u upitniku.

Srednja vrijednost pokazuje kako ispitanici smatraju da će učenik samovrednovanjem napredovati u svome radu te steći bolje rezultate. (Tablica 7.)

Tablica 7. Provođenjem samovrednovanja u nastavi učenik će napredovati u svome radu i steći bolje rezultate.

Godina studija	Srednja vrijednost
3.	4, 5
4.	
5.	

Da je samovrednovanje ključno za napredak učitelja 46,4% ispitanika se u potpunosti slaže s tom tvrdnjom, 37,5% se slaže, a 14,3 % se niti slaže niti ne slaže s tom tvrdnjom. 3,6% se ne slaže da je samovrednovanje ključno za napredak učitelja.

Srednja vrijednost pokazuje kako se ispitanici slažu da je samovrednovanje i portfolio ključno za napredak učitelja. (Tablica 8.)

Tablica 8. Samovrednovanje i portfolio ključni je i za napredak učitelja

Godina studija	Srednja vrijednost
3.	4, 25
4.	
5.	

Središnjom vrijednosti pokazano je ne postoji razlika u mišljenju studenata da je samovrednovanje ključno za razvoj i napredak učenika. (Tablica 9.)

Tablica 9. Razlike u mišljenju studenata utječe li samovrednovanje i mapa učeničkih radova na učenikov napredak

	Godina studija	Srednja vrijednost
Samovrednovanje je ključno za bilježenje napretka učenika.	3.	5
	4.	4
	5.	4.439
Samovrednovanje kod učenika razvija vještine kao što su prosuđivanje, kreativnost i sistematičnost.	3.	5
	4.	4.92
	5.	4.68
Samovrednovanje kod učenika potiče intrinzičnu motivaciju	3.	5
	4.	4.46
	5.	4.59
Provođenjem samovrednovanja u nastavi učenik će napredovati u svome radu i steći bolje rezultate.	3.	5
	4.	4.31
	5.	4.54

Samovrednovanje i portfolio ključni je i za napredak učitelja	3.	5
	4.	4.08
	5.	4.27

Na pitanje smatraju li se ispitanici kompetentnima za provođenje samovrednovanja i mape učeničkih radova 42, 9% se niti slaže niti ne slaže s navedenom tvrdnjom, 35,7% se slaže s navedenom tvrdnjom, a 17,9% se u potpunosti slaže, to jest smatraju se kompetentnima za provođenje samovrednovanja i mape učeničkih radova u nastavi. 3,6% ispitanika se ne slaže s tom tvrdnjom, što znači da se ne smatraju kompetentnima za provođenje samovrednovanja i mape učeničkih radova u nastavi.

Središnja vrijednost pokazuje da se ispitanici smatraju i ne smatraju kompetentnima za provođenjem samovrednovanja i mape učeničkih radova u nastavi. (Tablica 10.)

Tablica 10. Srednja vrijednost koliko se studenti smatraju kompetentnima za provođenje samovrednovanja i mape učeničkih radova u nastavi

Godina studija	Srednja vrijednost
3.	3,68
4.	
5.	

Obrazloženje zašto se ispitanici ne osjećaju dovoljno kompetentnima za provođenje samovrednovanja i mape učeničkih radova izdvajaju se sljedeći odgovori:

Nisam stekla šira znanja i kompetencije o samovrednovanju učenika na fakultetu ali sam motivirana i smatram to bitnim i radit ću na tome da bude ispravno provedeno.

Ne baš jer nemam dovoljno informacija o istom niti ikakvo temelje koje se odnosi na znanje o samovrednovanju učenika.

Na fakultetu bi se moglo posvetiti više pažnje toj temi.

Vrlo malo se govorilo o samovrednovanju na fakultetu, više usputno zato što su na tom satu učenici vrednovali sadržaje iz prethodne cjeline.

Određeni odgovori ispitanika predlažu kako je potrebna dodatna edukacija učitelja kako bi se smatrali dovoljno kompetentnima za provođenje samovrednovanja i mapu učeničkih radova, te također predlažu da učitelj se sam treba educirati određenom literaturom.

Srednja vrijednost ukazuje da studenti se smatraju i ne smatraju kompetentnima za provođenje samovrednovanja i mape učeničkih radova u nastavi nakon završenog studija. (Tablica 11.)

Tablica 11. Srednja vrijednost rezultata smatraju li se ispitanici dovoljno kompetentnima za provođenje samovrednovanja i mape učeničkih radova u nastavi nakon završenog

	Godina studija	Srednja vrijednost
Po Vašem mišljenju smatrate li se dovoljno kompetentnima za ostvarivanje samovrednovanja u nastavi primranog obrazovanja nakon završenog studija?	3.	3.5
	4.	3.92
	5.	3.61

Utvrđeno je da ne postoji razlika u mišljenju studenata koje su prednosti, a koji su nedostaci samovrednovanja i mape učeničkih radova. Većina odgovora sugerira da su samovrednovanje i mapa učeničkih radova važne za napredak učenika i njegova rad te da potiče određene vještine koje su potrebne u nastavi. Iz većine odgovora može se iščitati kako ispitanici smatraju da je glavni nedostatak, nedostatak vremena u nastavi te nedovoljna edukacija u području samovrednovanja.

Prednosti su da ono povećava šanse za napredak i učenika i učitelja, kod učenika razvija samostalnost, samosvjesnost, odgovornost, intrinzičnu motivaciju te samopouzdanje. Učiteljima može pomoći u profesionalnom napretku, da spozna što učenici nisu dobro naučili i da na tome poradi. Nedostatak bi mogao biti taj da učenici slabijih sposobnosti (npr. učenici s teškoćama) postanu demotivirani kada uvide da često ne uspijevaju savladati neki dio gradiva. Zato je primjena individualiziranih kurikuluma ključna, kao i sam pristup učitelja takvim učenicima. Treba učestalo poticati njihovo samopouzdanje. Također, ukoliko je učitelj u zaostatku s nastavom iz bilo kojeg razloga, samovrednovanje bi moglo oduzimati vrijeme, no zbog svoje korisnosti mislim da bi ga trebalo provoditi, ali rijeđe.

Prednosti su to što će učitelj imati učenikove misli o svojem radu, te će mu lakše biti prilagoditi sadržaj nastave. Također, neki učenici će biti motivirani time te će se više truditi. Nedostaci su da možda neki učenici neće iskreno raditi samovrednovanje već će tek toliko nešto napisati, pa će učitelj dobiti lažnu informaciju. Jos jedan nedostatak bi bio da je to dodatan posao, u postojećem kratkom vremenu u kojem većina učitelja ovak i onako ne može na vrijeme napraviti sve što je zamisljeno.

9. ZAKLJUČAK

Čovjek u školskome sustavu provede veliki dio života. Odgojno obrazovni proces u učenje vrlo su kompleksni procesi, iz toga proizlazi da je i samo vrednovanje kompleksan proces u kojem se bilježe postignuća polaznika (Rajić, 2013). Učenik ako je izložen vrednovanju s ciljem rangiranja, a ne da je usmjereno na njegov napredak, učenikova motivacija neće biti usmjerena na učenje i ono što bi trebao naučiti. Zbog toga treba provoditi samovrednovanje i mapu učeničkih radova u nastavi kako bi učenik mogao imati uvid u svoj rad i svoj napredak. Budući da samovrednovanjem dobivaju brzu povratnu informaciju, učenici mogu brzo prilagoditi svoje učenje i rad u smjeru koje ih vodi prema željenom cilju.

U ovome istraživanju se može zaključiti kako su studenti vrlo dobro upoznati s terminima samovrednovanja i mapa učeničkih radova. Čak 89,3 % studenata smatra kako bi svi predmeti u nastavi trebali biti uključeni proces samovrednovanja te smatraju kako je samovrednovanje i mapa učenika ključna za napredak učenika i učitelja u nastavi.

Rezultati također pokazuju da se određeni studenti smatraju kompetentnima, a određeni ne smatraju za provođenje samovrednovanja i mape učeničkih radova u nastavi. Većina odgovora u upitniku upućuju na rješenje da je potrebna dodatna edukacija na fakultetu što se tiče vrednovanja kako bi se osjećali sigurnijima kada završe studij. Rezultati također pokazuju da su studenti svjesni prednosti provođenja samovrednovanja i mape učeničkih radova u nastavi, ali su također naveli da smatraju da u nastavi neće imati vremena za kvalitetno provođenje.

Ovo istraživanje je bilo usmjereno na mišljenje budućih učitelja o samovrednovanju i mapi učeničkih radova te kako to može pridonijeti boljem obrazovanju, to jest kvalitetnijem vrednovanju učenika. Pokazano je kako su studenti svjesni kako je potrebna dodatna edukacija i rad na sebi kako bi nastava bila što kvalitetnija, međutim svakako je potrebno istražiti mišljenje učitelja, učenika i roditelja. Svi sudionici odgojno – obrazovnog procesa trebali bi biti dio edukacije o vrednovanju koja će voditi prema kvalitetnijoj nastavi i nastavi usmjerenoj prema učeniku.

LITERATURA

- Andreson, Lorin W. (2003). *Classroom Assesment: Enahancing the Quality of Teacher Decision Making*. New Jersey: LEA Book Production.
- Bognar, L. i Matijević, M. (2005). *Didaktika* U L. Bognar (Ur.) *Cilj i zadaci odgoja i obrazovanja* (str. 151 – 164). Zagreb: Školska knjiga
- Bursać, L., Dadić, J. i Kisovar – Ivanda, T. (2016). Učeničkim samovrednovanjem do kvalitetnih učeničkih postignuća. *Magistra Iadertina*. Vol. 11. No.1. 73-88
- Gearhart, M. i Osmundson, E. (2008). *Assessment portfolios as opportunities for teacher learning*. Los Angeles: University of California, Los Angeles
- Grgin, T. (2001). *Školsko ocjenjivanje znanja*. Jastrebarsko: Naklada Slap
- Hattie J. i Clarke, S. (2019). *Visible Learing: Feedback*. New York: Routledge
- Jagrović, N. (2011). *Komparativna analiza dokimoloških pristupa i rješenja u državnim i nekim alternativnim školama*. (Magistarski rad, Sveučilište u Zagrebu) Zagreb: Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
- Jagrović, N. (2018). Implementing assessment methods in primary state schools. *Croatian Journal of Education*. Vol. 21, No.4/2019, 1231-1261
- Kolar Billege, M. (2012) Neusklađenost u ocjenjivanju – ista postignuća učenika, a različite ocjene. *Napredak*, 153 (3-4), 399-418
- Koludrović, M. i Ercegovac, I. R. (2013). Motivacija i školski uspjeh: dobne i spolne razlike u ciljnim orijentacijama. *Napredak*, 154(4), 493-509
- Letina, A. (2014). Application of Traditional and Alternative Assessment in science and social studies teaching. *Croatian Journal of Education*. Vol.17, Sp. Ed. No. 1/2015, 137-152
- Matijević, M. (2004). *Ocjenjivanje u osnovnoj školi*. Zagreb: Tipex
- Matijević, M. (2002). Učitelji razredne nastave i problemi ocjenjivanja u osnovnoj školi. *Zbornik učiteljske akademije*, 4 (1), 23-36
- Matijević, M. (2017) *School for the Net generationu* V. Rajić (Ur.) *Pristupi vrednovanja u obrazovanju* (str. 256-257). Zagreb: Učiteljski fakultet Sveučilišta u zagrebu

- McMillan, J. H. (2014). *Classroom assessment: Principles and practice for effective standards-based instruction*. Boston: Pearson
- Narodne novine (2019). Pravilnik o načinima, postupcima i elementima vrednovanja učenika u osnovnoj i srednjoj školi. Zagreb: Narodne novine d.d. <https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_09_82_1709.html> Pristupljeno 1. kolovoza 2020.
- Panadero, E., Brown, G. T. L. i Strijbos, J. W. (2016). The future of student self-assessment: A review of known unknowns and potential directions. *Educational Psychology Review*, 28(4), 803-830
- Rajić, V. (2013). Vrednovanje obrazovnih/odgojnih postignuća u obrazovanju odraslih. *Andragoški glasnik*, 17 (2), 117 – 124.
- Tot, D. (2014). Monitoring and self-evaluating teachers professional development and school activities. *Škola i život*, br. 31, 176 - 190
- Tot, D. (2012). Važnost kulture samovrednovanja u odgoju i obrazovanju. *Napredak*. 154 (3), 271-288

PRILOG 1. Upitnik

Vrednovanje kao učenje u primarnom obrazovanju

https://docs.google.com/forms/u/0/d/1Su5_R5wIgnA-IN3km...

Vrednovanje kao učenje u primarnom obrazovanju

Poštovane kolege i kolegice!

Zahvaljujem Vam na sudjelovanju u ovom istraživanju u okviru izrade diplomskoga rada naslovljenog: Vrednovanje kao učenje u primarnom obrazovanju. Anketa se provodi među studentima 3. , 4. i 5. godine Učiteljskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu radi stjecanja uvida u iskustvo, znanje i kompetenciju budućih učitelja. Anketa je u potpunosti anonimna i dobiveni rezultati bit će upotrijebljeni isključivo za izradu diplomskog rada.

Za bilo kakav upit možete mi se javiti na e-mail: anamatijascic14@gmail.com

***Obavezno**

1. 1. Godina studija *

Označite samo jedan oval.

☐ 3.

☐ 4.

☐ 5.

2. 2. Smjer / modul *

3. 3. Koliko smatrate da se upoznati s terminom samovrednovanje i portfolio (mapa učeničkih radova)? *

Označite samo jedan oval.

- ☐ jako slabo
☐ slabo
☐ dobro
☐ vrlo dobro
☐ izvrsno

4. 4. Gdje ste se upoznali s pojmom samovrednovanja i portfolioa u vašem obrazovanju? *

5. 5. Kako biste svojim riječima definirali samovrednovanje? *

6. 6. Kako biste svojim riječima definirali portfolio (mapa učeničkih radova)? *

7. 7. Po vašem mišljenju koji predmeti bi trebali biti uključeni u proces samovrednovanja?

Označite samo jedan oval.

- ☐ Hrvatski jezik
- ☐ Matematika
- ☐ Priroda i društvo
- ☐ Likovna kultura
- ☐ Glazbena kultura
- ☐ Tjelesna i zdravstvena kultura
- ☐ Svi predmeti

8. Obrazložite svoj odgovor. *

Bez naslova

9. Označite samo jedan oval.

☐ Opcija 1

Molimo Vas da iznesete svoje stavove o sljedećim tvrdnjama. Stav iskazujete zaokruživanjem SAMO JEDNOG od ponuđenih odgovora: 1 – u potpunosti se ne slažem . ne slažem se 3 – niti se slažem, niti se ne slažem 4 – slažem se 5 – u potpunosti se slažem

10. 9. Samovrednovanje je ključno za bilježenje napretka učenika. *

Označite samo jedan oval.

1	2	3	4	5
☐	☐	☐	☐	☐

11. 10. Samovrednovanje kod učenika razvija vještine kao što su prosuđivanje, kreativnos sistematičnost. *

Označite samo jedan oval.

1	2	3	4	5
☐	☐	☐	☐	☐

12. . Samovrednovanje kod učenika potiče intrinzičnu motivaciju *

Označite samo jedan oval.

1	2	3	4	5
☐	☐	☐	☐	☐

13. Provođenjem samovrednovanja u nastavi učenik će napredovati u svome radu i steći bolje rezultate. *

Označite samo jedan oval.

1	2	3	4	5
☐	☐	☐	☐	☐

14. Samovrednovanje i portfolio ključni je i za napredak učitelja *

Označite samo jedan oval.

1	2	3	4	5
☐	☐	☐	☐	☐

15. Po Vašem mišljenju smatrate li se dovoljno kompetentnima za ostvarivanje samovrednovanja u nastavi primarnog obrazovanja nakon završenog studija? *

Označite samo jedan oval.

1	2	3	4	5
☐	☐	☐	☐	☐

16. Obrazložite svoj odgovor. *

Molim Vas da iduće pitanje odgovorite u nekoliko rečenica

17. Koje su po Vašem mišljenju prednosti samovrednovanja u primarnom obrazovanju, a koje su nedostaci? *

Google nije izradio niti podržava ovaj sadržaj.

Google Obrasci

IZJAVA O SAMOSTALNOJ IZRADI RADA

Ja, Ana Matijaščić, pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću izjavljujem da sam diplomski rad „Vrednovanje kao učenje u primarnom obrazovanju“ izradila samostalno, isključivo znanjem stečenim na Učiteljskom fakultetu u Zgarebu, služeći se navedenim izvorima podataka i uz stručno vodstvo menotra doc, dr, sc, Višnje Rajić.

Zagreb, 18. rujna 2020.

ANA MATIJAŠČIĆ

